

כאשר הרב הנ"ל שב לביתו, ראה שאכן אין כזה תוס', והגר"ח עשה מה שעשה, כדי שלא לביישו בעליל!

עוד סיפר הרב הנ"ל להגר"ח, שבתקופה שלמד בישיבת יח"ל בלובלין נסע לוילנא, והג"ר מאיר שפירא זצ"ל ביקש ממנו שיכנס למעונו של הגר"ח ע ויבקשו לכתוב לנדיבי עם מכתב הערכה עבור הישיבה בלובלין. כך עשה, נכנס וביקש. הגר"ח ע שמע לבקשתו התיישב וכתב מכתב ומסר לו. הבחור עיין בשורות הכתובות והגר"ח ע הבחין על פניו כי אינו מרוצה כל כך, והתעניין: "האם אין זה מכתב טוב?". הנער השיב כי חשב שהרב יכתוב מכתב חזק יותר... הגר"ח ע בענוותנותו התייחס ברצינות מוחלטת לשיקול דעתו, ופשוט קרע את הדף מיד והתיישב וכתב מכתב חדש, חם יותר. הגר"ח סיים את שתי העובדות הנ"ל מהגר"ח ע, והתרגשות ניכרה על פניו כמי שאומר אשרי העם שהמה גאונו ומנהיגיו.

בברית של רבנו הגר"ח

הגר"ח סיפר כי הסנדקאות בברית שלו הייתה מהולה בזהירות בבין אדם לחברו - ובפרט תלמידי חכמים. וכה שמעו מפיו תחת אחד השיחים: אאמו"ר זללה"ה היה סנדק שלי. היו שם בברית כמה תלמידי חכמים ביניהם גם רבי ברוך אפשטיין בעל ה"תורה תמימה" (בנו של ה"ערוך השולחן" וחתנו של הגדול ממינסק), שאפשר היה לכבדם בסנדקאות, וכדי לא לפגוע באף אחד, נטל את הסנדקאות לעצמו.

הגר"ח סיים בעוד פרטים אודות הימים ההם: רבי ברוך אפשטיין היה שכן שלנו בפינסק, ואני זוכרו (הגר"ח היה אז פחות מבן חמש שנים). הוא היה ת"ח גדול, ולא נכון מה שיש הרוצים להפחית מגדלותו. [ב"תורה תמימה" הוא כותב על הדין של "לנכרי תשיך" כי לכל אחד יש את ה'חברה' שלו, ולכן מי שבחברה שלנו אסור לקחת ממנו ריבית, משא"כ מגוי, שהוא מחברה אחרת, אבא כתב בגיליון: "הגאון המחבר לא התכוון למה שכתב", דהיינו שכתב כך מפני העכו"ם, שזו התשובה שאפשר לענות להם על שאלתם מדוע ליהודי לא מלווים בריבית ולעכו"ם כן, ומשיבים להם כי זה עניין חברתי פשוט]. ושמעתי, כי בשואה כל גוי

גרמני שניגש להרוג אותו התפגר במקום. והוא זכרוננו לברכה, מת מיתת עצמו.

קדושת חז"ל בבין אדם לחברו

7. הגראי"ל מצביע תמיד ומעורר עפ"י דברי הירושלמי דמאי פ"א, ואלו הדברים (בתרגום מארמית ללשון הקדש): רבי פנחס בן יאיר הלך לבית המדרש, ונהר גיניי עלה על כל גדותיו. אמר לו רבי פנחס בן יאיר: מדוע אתה תמנע אותי מללכת לבית המדרש. נחלק הנהר

לפניו ועבר. שאלו תלמידיו האם גם הם יכולים לעבור, והשיב להם, רק מי שיודע בנפשו שלא עשה שום רעה ולא ביזה לבן ישראל מימיו, הוא יעבור ולא יינזק. (באחת השיחות בחדרו, כאשר ציטט הגראי"ל את דברי הירושלמי אמר: ראשית, למדנו שלא התנה איתם אודות עבירה אחרת - בין אדם למקום, אלא אודות בין אדם לחברו, ושנית, לכאורה, למדנו דבר נוסף, שדווקא מי שמעולם לא פגע ביהודי, אבל אם פגע, יתכן, שאפילו אם ביקש ממנו מחילה, לא יוכל לעבור את הנהר, וכמו שמצינו בחז"ל שאדם הנמצא במדרגה גבוהה וחטא וירד מדרגתו, אפילו אם עשה תשובה לא מוכרח שיוכל שוב לחזור ולהיות באותה מדרגה גבוהה שהיה בה קודם. ומצאנו כן לכאורה גם בעירובין דף י"ח ב' לגבי אדם הראשון, כיון שראה שנקנסה מיתה על ידו, ישב בתענית מאה ושלושים שנה ופירש מן האשה והעלה זרזי תאנים על בשרו, והיינו, שהסתגף בכל מיני סיגופים על חטא אחד שחטא, ועשה תשובה גדולה מאד ולא מצינו בן אדם בעולמנו שיכול להסתגף כל כך הרבה, ואמנם התקבלה תשובתו שלא מת מיד וחי תשע מאות ושלשים שנה, אבל למדרגתו שהיה קודם לכן, כבר לא שב, ולמלאכים כבר לא היה הוה אמינא לומר עליו שירה, והמלאכים לא שירתו

וגדולי ישראל נשתבחו בהם⁷. מלבד מה שסבלו את משא העם מתוך שלימות ועבודה בבין אדם לחברו, ומסירות הכוחות לכך, וכן גדולי ישראל בדורנו⁸.